

Warszawa, 17 grudnia 2012 r.

Szanowna Pani
Elżbieta Bieńkowska,
Minister Rozwoju Regionalnego

Szanowna Pani Minister,

w imieniu **Platformy Współpracy Organizacji Poradniczych** skupiającej 30 organizacji pozarządowych i studenckich poradni prawnych świadczących bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie chcielibyśmy przedstawić Pani Minister, jako osobie kierującej resortem odpowiedzialnym za przygotowanie nowej perspektywy finansowej na lata 2014–2020, wspólnie wypracowane stanowisko dotyczące projektu *Założeń Umowy Partnerstwa* z dnia 5 listopada 2012 roku. Projekt *Założeń* jest pierwszą, publicznie dostępną propozycją polskiego rządu dotyczącą kształtu przyszłej perspektywy finansowej, organizacje skupione w Platformie Współpracy uznały więc za istotne, aby poradnictwo prawne i obywatelskie już na tym etapie znalazło odpowiednie miejsce w pracach nad kształtem nowego okresu programowania. Dostęp do bezpłatnych porad prawnych i obywatelskich jest niezbędny dla realizacji celów rozwojowych kraju, co zresztą znalazło już swoje potwierdzenie w uwzględnieniu wsparcia poradnictwa w projekcie Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego do 2020 roku i powinno zostać uwzględnione również w nowej perspektywie finansowej.

Poradnictwo prawne i obywatelskie rozwija się w Polsce od 15 lat głównie w oparciu o organizacje pozarządowe oraz studenckie poradnie prawne funkcjonujące w ramach uczelni. Obecnie aktywnie działa Związek Biur Porad Obywatelskich zrzeszający 26 Biur Porad Obywatelskich (łącznie ponad 80 punktów poradniczych), Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych skupiająca 25 studenckich poradni prawnych (łącznie ponad 60 punktów poradniczych), ponad 100 organizacji pozarządowych świadczących w całym kraju porady obywatelskie i prawne, także dla grup zagrożonych społeczną marginalizacją, np. bezrobotnych, niepełnosprawnych, więźniów czy bezdomnych. Każdy z kilkuset działających punktów poradniczych codziennie udziela informacji i porad kilkudziesięciu osobom szukającym wsparcia. Wśród tych osób są nie tylko osoby wykluczone społecznie, ale również wszyscy inni obywatele oraz cudzoziemcy przebywający na terytorium RP, znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej. Doradcy udzielają im informacji o prawach i obowiązkach obywatelskich, obowiązujących przepisach prawnych, podmiotach, które mogą pomóc w rozwiązaniu ich problemów. Wskazują możliwe sposoby rozwiązania problemów, łagodzenia ich negatywnych skutków oraz zapobiegania powstawaniu kolejnych problemów. Pomagają także obywatelom w dokonaniu wyboru indywidualnej ścieżki postępowania, w wypełnianiu dokumentów czy przygotowaniu pism urzędowych. Prowadzą permanentną edukację prawną i obywatelską.

Organizacje poradnicze zajmują się problemami związanym z każdą dziedziną prawa, od spraw rodzinnych, spraw związanych z pracą i bezrobociem, poprzez sprawy związane ze zdrowiem czy pomocą społeczną, kończąc na sprawach finansowych i karnych. Duża część problemów, z którymi zgłaszają się obywatele dotyczy usług świadczonych przez administrację publiczną w sferze integracji społecznej, ochrony zdrowia, zatrudnienia, edukacji czy też ubezpieczeń społecznych.

Poradnictwo umożliwia obywatelom rozwiązywanie ich problemów życiowych, ułatwia powrót do aktywnego życia społecznego i zawodowego, wyposaża w kompetencje i wiedzę na temat praw i obowiązków obywatelskich oraz systemu prawnego, które są niezbędne do funkcjonowania w nowoczesnym państwie, społeczeństwie i gospodarce opartej na wiedzy. Poradnictwo przyczynia się także do lepszego wykorzystywania przez obywateli możliwości oferowanych przez państwo, ułatwia dostęp obywateli do usług publicznych, wpływa na podniesienie ich jakości, a także odciąża sądy i urzędy administracji publicznej poprzez wskazywanie obywatelom form rozwiązywania problemów nie wymagających postępowania sądowego czy administracyjnego.

Dotychczas bezpłatne poradnictwo prawne i obywatelskie opierało się głównie na zasobach z trudem pozyskiwanych przez organizacje pozarządowe. Skutkiem tego, pomimo chęci i wysiłków, jego zasięg, a zatem dostępność dla obywateli są dość ograniczone. Rolę poradnictwa i jednocześnie jego potrzeby rozwojowe dostrzegł rząd, który po raz pierwszy w obecnej perspektywie finansowej uwzględnił wsparcie poradnictwa w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Doceniając to wsparcie, jesteśmy jednocześnie przekonani, że w przyszłości należałoby je wykorzystać efektywniej. Dlatego uważamy, że w nowej perspektywie finansowej wsparcie poradnictwa prawnego i obywatelskiego powinno być poszerzone i dostosowane do rzeczywistych potrzeb, możliwości i wyzwań rozwojowych stojących przed poradnictwem. W dalszym etapie prac nad szczegółami rozwiązań w ramach nowej perspektywy finansowej przedstawimy propozycje konkretnych instrumentów wsparcia i ich efektów, które naszym zdaniem umożliwią efektywny rozwój poradnictwa, zwiększą dostępność obywateli do porad i zagwarantują ich wysoką jakość. Na obecnym etapie obejmującym konsultacje projektu *Założeń Umowy Partnerstwa* chcemy zaprezentować nasze stanowisko dotyczące miejsca i roli poradnictwa prawnego i obywatelskiego w propozycjach zawartych w tym projekcie.

Organizacje skupione w Platformie Współpracy Organizacji Poradniczych z wielkim zainteresowaniem zapoznały się z projektem *Założeń Umowy Partnerstwa* i uznały, co następuje:

1. Warunkiem kluczowym i niezbędnym dla osiągnięcia celów rozwojowych Polski w latach 2014-2020, w szczególności dla *wzmocnienia i wykorzystania gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności* niezbędna jest aktywność obywateli w sferze prywatnej, społecznej, gospodarczej oraz w życiu publicznym, wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego Polaków.

2. Niemożliwe będzie zmniejszenie wykluczenia społecznego i uruchomienie aktywności obywateli, ich kreatywności i innowacyjności bez rozwiązania ich problemów życiowych, które blokują i ograniczają możliwości rozwoju obywateli. Stąd też, aby osiągnąć zakładane w projekcie *Założeń* cele rozwojowe, obywatele muszą mieć dostęp do bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego, wspierającego ich w rozwiązywaniu problemów i usamodzielnianiu się.
3. Poradnictwo pomaga również obywatelom w sposób świadomy i zgodny z ich potrzebami korzystać z usług publicznych, uzupełnia te usługi, a także przyczynia się do podnoszenia ich jakości m.in. poprzez tworzenie świadomego popytu na nie ze strony obywateli.
4. Poradnictwo przyczynia się więc do realizacji większości celów tematycznych przewidzianych z projekcie *Założeń*. Ale jego rola wydaje się wręcz kluczowa w realizacji czterech celów tematycznych:
 - Celu tematycznego 8: *Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników*, jako niezbędny instrument następujących kierunków interwencji opisanych dla tego celu:
 - wsparcia osób młodych w procesie przejścia z edukacji do zatrudnienia,
 - wsparcia osób pozostających bez pracy,
 - realizacji polityki aktywnego starzenia się na rynku pracy i poza nim,
 - wspierania tworzenia miejsc pracy poprzez rozwój indywidualnej przedsiębiorczości.
 - Celu tematycznego 9: *Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem*, jako trwały instrument następujących kierunków interwencji opisanych dla tego celu:
 - aktywnej integracji,
 - aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
 - projektów (łączyjących wymiar społeczny, ekonomiczny, ochrony środowiska i fizycznej odbudowy) rewitalizacji miast i innych obszarów zdegradowanych,
 - działań prowadzonych przez społeczności lokalne, w tym także na obszarach wiejskich z wykorzystaniem instrumentu „rozwój kierowany przez społeczność lokalną”,
 - podnoszenia jakości oraz zwiększania dostępności usług publicznych.
 - Celu tematycznego 10: *Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie*, w szczególności jako element niezbędny w:
 - podnoszeniu jakości edukacji na każdym poziomie, w tym nowoczesnych programach nauczania, które powinny opierać się na edukacji prawnej i obywatelskiej,

- rozwijaniu modelu uczenia się dorosłych, którego podstawą powinna być praktyczna edukacja obywatelska i prawna.
 - Celu tematycznego nr 11: Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej, w szczególności poprzez następujące kierunki interwencji opisane dla tego celu:
 - poprawę efektywności i sprawności administracji rządowej i samorządowej, w tym poprawę jakości i zwiększenie szybkości obsługi administracyjnej obywateli,
 - wspomaganie procesu poprawy jakości tworzonego prawa i przejrzystości sposobu jego tworzenia poprzez identyfikowanie przepisów prawnych, które ograniczają aktywność i możliwości rozwojowe obywateli,
 - wspieranie rozwoju i wzmacnianie roli społeczeństwa obywatelskiego w tworzeniu i zarządzaniu politykami publicznymi, a jest to możliwe jedynie, gdy obywatele będą znali swoje prawa i obowiązki.
5. Usługi publiczne, o których mowa w projekcie, powinny być świadczone przez różne podmioty, a decydować o tym powinna skuteczność, efektywność i użyteczność dostarczanych przez nie usług. Tak też traktujemy poradnictwo prawne i obywatelskie. Naszym zdaniem zapewnienie obywatelom dostępu do bezpłatnych porad prawnych i obywatelskich z uwagi na jego znaczenie dla rozwoju Polski powinno być odpowiedzialnością państwa i powinno stać się powszechnie dostępną usługą publiczną, realizowaną jednak także przez inne podmioty – nie tylko administrację publiczną, tj. przez organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prywatne mające odpowiednie kompetencje i doświadczenie w tym zakresie.
 6. Rozwój e-usług sektora publicznego przewidziany w ramach Celu tematycznego nr 2: Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych będzie rodził wiele problemów dla obywateli, także w wymiarze prawnym, stąd pomoc oferowana przez poradnictwo będzie w tym obszarze istotna.
 7. Poradnictwo przyczynia się również do praktycznej realizacji zasady równouprawnienia płci oraz przeciwdziałania dyskryminacji nie tylko ze względu na płeć, ale także na wiek czy pochodzenie.
 8. Poradnictwo przyczynia się nie tylko do poprawy sytuacji indywidualnych obywateli, ale także w dłuższej perspektywie pozwala osiągać efekty w skali wspólnotowej. Pokazują to przykłady krajów, w których – przy pomocy państwa – zbudowane zostały powszechne systemy poradnictwa prawnego i obywatelskiego, takich jak na przykład Anglia czy Holandia. Poradnictwo nie tylko pomaga wyzwalać społeczną energię, co przekłada się na zmniejszenie bezrobocia i wzrost przedsiębiorczości, ale zwiększa konkurencyjność tych obszarów, w których sprawnie działa, co przekłada się na wzrost zainteresowania inwestorów zewnętrznych. Wynika to

także z faktu, że inwestorzy coraz częściej kierują się oceną poziomu kapitału społecznego, do którego podniesienia przyczynia się poradnictwo.

9. Aby osiągnąć podobne jak w innych krajach Unii Europejskiej korzyści z poradnictwa prawnego i obywatelskiego, Polska musi w nie zainwestować. Dotychczas bowiem jego zakres terytorialny i możliwości obsługi większej liczby obywateli są ograniczone. Niezbędny jest więc rozwój sieci poradniczej, tak, aby punkty poradnictwa były dostępne co najmniej w każdym powiecie, rozwój i utrzymanie kompetentnych kadr doradczych, wsparcie świadczenia usług poradniczych, w szczególności skierowanych do osób wykluczonych społecznie, budowanie zaplecza merytoryczno-organizacyjnego poradnictwa, tworzenie przyjaznego środowiska prawnego. W realizacji dużej części tych działań pomocne mogą być środki przewidziane w ramach nowej perspektywy finansowej UE.
10. Przyczynianie się przez poradnictwo do realizacji wspomnianych wyżej celów tematycznych bardzo wyraźnie wyznacza jego miejsce w projektowanym programie operacyjnym dotyczącym rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia.
11. Poradnictwo może także odegrać ważną rolę w zwiększaniu włączenia społecznego i ograniczaniu ubóstwa na terenach wiejskich, o którym mowa w *programie dotyczącym rozwoju obszarów wiejskich*, a także rozwoju e-usług publicznych w ramach programu operacyjnego dotyczącego rozwoju cyfrowego.
12. Uważamy także, że w ramach wymienionych wyżej celów tematycznych poradnictwo prawne i obywatelskie powinno być również uwzględnione w regionalnych programach operacyjnych, w szczególności w następujących priorytetach inwestycyjnych:
 - 8.3. Inicjatywy w zakresie rozwoju lokalnego oraz pomoc dla struktur świadczących usługi lokalne w tworzeniu nowych miejsc pracy, o ile takie działania są poza zakresem rozporządzenia dot. EFS,
 - 8.5. Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym,
 - 9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych,
 - 9.4. Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności ,
 - 9.7. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym,
 - 9.9. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność,
 - 10.3. poprawę dostępności uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej.

Z uwagi na listowną formę prezentacji naszego stanowiska, ograniczyliśmy się jedynie do kwestii kluczowych. Jesteśmy oczywiście gotowi w każdej chwili rozwinąć nasze stanowisko, a przede wszystkim pogłębić argumenty za nim przemawiające. Obecnie Platforma przygotowuje propozycje konkretnych instrumentów interwencji i ich rezultatów, które przedstawimy na etapie prac nad uszczegółowieniem programów operacyjnych.

Licząc na to, że nasze stanowisko przekonało Panią Minister do włączenia poradnictwa prawnego i obywatelskiego w nową perspektywę finansową

Z poważaniem,

dr Jacek Kucharczyk
Prezes Instytutu Spraw Publicznych

W imieniu Platformy Współpracy Organizacji Poradniczych:

Tomasz Schimanek
Ekspert Instytutu Spraw Publicznych

Agata Winiarska
Koordynator Programu „Obywatel i Prawo”

Organizacje:

Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych
Związek Biur Porad Obywatelskich
Stowarzyszenie Collegium Iuvenum
Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Stowarzyszenie Interwencji Prawnej
Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa
Biuro dla Obywatela
Biuro porad prawnych i obywatelskich - TWK Rzeszów
Fundacja "Fundusz Inicjatyw"
Fundacja Academia Iuris
Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych w Lublinie
Stowarzyszenie na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego "DOGMA"
Fundacja "Rodzice Szkole"
Fundacja Rozwoju Lokalnego „Parasol"
Pomorsko Kujawskie Zrzeszenie Samopomocy Obywatelskiej „Sampo"
Fundacja Familijny Poznań
Stowarzyszenie "Otwarte Drzwi"
Stowarzyszenie "Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno"

Kontakt:

Katarzyna Renaud, Dyrektor Sekretariatu Instytutu Spraw Publicznych,
Tel. 22 556 42 60, e-mail: isp@isp.org.pl,
ul. Szpitalna 5/22, 00-031 Warszawa

Do wiadomości:

- Pan Władysław Kosiniak – Kamysz, Minister Pracy i Polityki Społecznej,
- Pan Paweł Orłowski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego,
- Pan Krzysztof Więckiewicz, Dyrektor Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej,
- Pan Piotr Żuber, Dyrektor Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego,
- Pan Paweł Chorąży, Dyrektor Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym .